

شناسایی عوامل تاثیرگذار بر موفقیت شرکتهای تعاونی تولید
روستایی در شهرستان اراک (مطالعه موردی: تعاونی روستایی هفتاد
قله)

Identify of Effective Factors on Success of Rural
Productive Cooperatives in Arak County (Case Study:
Rural Cooperative of Haftad- Gholleh)

روح اله رضائی^{۱*}، لیلا صفا^۲ و محمد ربیعی^۳

^۱ استادیار، دانشکده کشاورزی، دانشگاه زنجان، ^۲ دانشجوی دکتری ترویج کشاورزی، دانشگاه تهران

^۳ دانش آموخته کارشناسی ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه زنجان

E-mail:rohollahrezaei@yahoo.com

* نویسنده مسئول

خلاصه

هدف اصلی مطالعه توصیفی- تحلیلی حاضر شناسایی عوامل تاثیرگذار بر موفقیت شرکت تعاونی تولید روستایی هفتاد قله در شهرستان اراک بود. جامعه آماری این تحقیق را ۱۳۲ نفر از اعضای تعاونی روستایی هفتاد قله تشکیل می‌دادند که بر اساس جدول کرجسی- مورگان، تعداد ۹۵ نفر از آنان از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی ساده برای انجام تحقیق انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده شد. اعتبار پرسشنامه با پانل متخصصان و کارشناسان در زمینه مورد پژوهش مورد تایید قرار گرفت. برای تعیین قابلیت اعتماد ابزار تحقیق پیش‌آزمون انجام گرفت که مقدار آلفای کرونباخ محاسبه شده برای مقیاس اصلی پرسشنامه ۰/۸۱ بود. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که ۶۷/۴ درصد از واریانس عوامل تاثیرگذار بر موفقیت شرکت تعاونی تولید روستایی هفتاد قله را ۶ عامل محیطی، ساختاری، فردی- حرفه‌ای، روانشناختی، مدیریتی و فیزیکی- جغرافیایی تبیین می‌نمایند.

واژه های کلیدی: تعاونی‌های تولید روستایی، عوامل تاثیرگذار، موفقیت.

Abstract

The main purpose of this analytical- explanatory survey was to identify of the effective factors on success of Haftad- Gholleh rural cooperative in Arak county. The statistical population of the study consisted of all members of Hftad- Gholleh cooperative (N= 132). According to Krejcie& Morgan table, a sample size of 95 was selected using a simple random sampling method (n= 95). A questionnaire was used to collect the data. A panel of experts established the validity of the questionnaire. A pilot study was conducted to establish the reliability of the instrument. Cronbach 's Alpha coefficient for the main scale of the questionnaire was equal to 0.81. The results of factor analysis showed that six factors namely, environmental, structural, personal- occupational, physiological, managerial and physical- geographical explained 67.4% of total variances of effective factors on success of Haftad- Gholleh rural cooperative.

Key Words: Rural Productive Cooperative, Effective Factors, Success.

مقدمه

بخش کشاورزی و روستایی به حدی گسترده است که عملاً بدون مشارکت روستاییان و کشاورزان تحقق اهداف عالی و رسیدن به مراتب بالای توسعه غیر ممکن ارزیابی شده است (انصاری، ۱۳۸۰). جلب مشارکت ذینفعان در برنامه‌های توسعه به خودی خود هدف محسوب نمی‌شود، بلکه راهکاری جهت توانمندسازی و تفویض اختیار به انسان‌ها و جامعه برای گذر از شرایط دیوان سالار به شرایط مردم سالار به شمار می‌رود (امینی و رضائی، ۱۳۸۳). بدون شک جلب مشارکت روستاییان در دو سطح خرد و کلان می‌تواند زمینه حل بسیاری از مشکلات بخش کشاورزی و روستایی را فراهم آورد. چنین مشارکتی ممکن است در قالب تشکلهای مختلف از قبیل انجمن‌ها، سندیکاها، اتحادیه‌ها، تعاونی‌ها، شرکت‌ها و یا در سایر شکل‌های حقوقی- اقتصادی مرسوم تبلور پیدا کند (Abdulrahman and Smith, 2005). ایجاد چنین تشکلهایی به ویژه در قالب تعاونی‌ها یکی از ضروریات تجاری شدن در دنیای امروز محسوب می‌شود (انصاری، ۱۳۸۰) و بسیاری از کارشناسان و صاحب‌نظران با در نظر گرفتن ماهیت مردمی تعاونی‌ها و نقش آنها در جلب مشارکت‌های مردمی، تعاونی‌ها را به عنوان ابزاری کارآمد و عامل بسترساز توسعه روستایی در برنامه‌های کلان توسعه کشور در نظر گرفته‌اند (صدیقی و درویش‌نیا، ۱۳۸۱). البته ذکر این نکته نیز ضروری است که تعاونی‌های فعال در سطح مناطق روستایی با توجه به ماهیت و حوزه فعالیت خود در انواع مختلفی شکل گرفته‌اند که از مهمترین آنها می‌توان به تعاونی‌های مصرف، تعاونی‌های دهیاری، تعاونی‌های تولیدی، تعاونی‌های کشاورزی و ... اشاره نمود. در این میان، یکی از مهمترین اشکال تعاونی‌ها که با توجه به ساختار و اهداف اولیه تشکیل آنها به نظر می‌رسد که می‌توانند نقش مهمی را در توسعه مناطق روستایی ایفا نمایند، تعاونی‌های تولید روستایی می‌باشند که با هدف کاهش تصدی‌گری بخش‌های دولتی و تحکیم مشارکت‌های مردمی در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی، اشتغال‌زایی و توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه در سطح مناطق روستایی، کمک به رشد اقتصادی روستاها و جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها تشکیل شدند (وزارت تعاون، ۱۳۸۷).

شرکت تعاونی تولید روستایی هفتاد قله اراک در بهمن ماه سال ۱۳۷۹ توسط تعدادی از کشاورزان پیشرو شهرستان اراک با ۵۶ نفر عضو و سرمایه اولیه ۱۱۲،۰۰۰،۰۰۰ ریال تاسیس و به ثبت رسید. تعداد اعضای فعلی تعاونی ۱۳۲ نفر و سرمایه تعاونی به ۱،۰۵۲،۰۰۰،۰۰۰ ریال رسیده است. هم اکنون هفتاد مزرعه شهرستان اراک با حدود ده هزار هکتار اراضی، تحت پوشش تعاونی هفتاد قله می باشد. علیرغم اهمیت شرکت تعاونی تولید روستایی هفتاد قله در سطح استان و نقش آن در تامین نیازهای مختلف اعضا و دیگر کشاورزان در سطح منطقه، بررسی دقیق حدود ۱۱ سال فعالیت تعاونی نشان می دهد که این شرکت همواره با مسایل و مشکلات متعددی در ابعاد مختلف روبرو بوده که سبب گردیده است تا شرکت تعاونی نتواند در دستیابی به اهداف اولیه خود بویژه جلب مشارکت گسترده روستاییان چندان موفق عمل نماید (رضائی و همکاران، ۱۳۹۰). بدیهی است که بررسی و تحلیل عوامل موثر بر موفقیت تعاونی ها و برنامه ریزی برای رفع مشکلات و تقویت عوامل پیش برنده می تواند منجر به ارتقاء سطح کیفی فعالیت تعاونی به لحاظ بهبود عملکرد آن و نیز گسترش فعالیت های کمی و جلب مشارکت های مردمی بیشتر گردد. با توجه به اهمیت موضوع، تحقیق حاضر با هدف اصلی شناسایی و تحلیل عوامل موثر بر موفقیت تعاونی تولید روستایی هفتاد قله در شهرستان اراک انجام پذیرفت. با توجه به هدف اصلی و محدوده موضوعی پژوهش در خصوص بررسی عوامل تاثیر گذار بر موفقیت تعاونی ها، در این زمینه مطالعات متعددی صورت گرفته است که در این بخش به مرور نتایج برخی از مهمترین آنها پرداخته می شود.

امینی و رضانی (۱۳۸۳) در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که عواملی همچون شناخت اعضا، عملکرد اتحادیه تعاونی ها، میزان انتفاع سایر سازمان ها از وجود تعاونی ها، مشارکت اعضا در امور تعاون، میزان انتفاع اعضا از تعاونی و مهارت های مدیران بیشترین تأثیر را بر موفقیت شرکت های تعاونی مرغداران در استان های مازندران و گلستان دارند. همچنین نتایج حاکی از آن بود که میزان موفقیت تعاونی ها تا حدود زیادی با عوامل درون سازمانی از قبیل میزان بهره مندی اعضا از آموزش، مشارکت اعضا در امور تعاونی، مهارت

فنی و تخصصی هیات مدیره و شناخت اعضاء از اصول تعاون در شرکت‌های تعاونی در ارتباط است. در مطالعه دیگری، نتایج حاصل از پژوهش رسولی و همکاران (۱۳۸۵) با عنوان شناخت و تحلیل سازه‌های موفقیت شرکت‌های تعاونی زنان در ایران نشان داد که عوامل زیر بیشترین تاثیر را بر موفقیت تعاونی‌ها دارند: بهبود محیط روان شناختی و انگیزشی تعاونی‌ها، برخورداری از محیط توانمندساز و پشتیبان بیرونی، افزایش توانمندی‌های مدیریتی و سازمانی شرکت‌ها و بهبود توانمندی‌های بازاریابی و بازار رسانی. یزدان پناه و صمدیان (۱۳۸۶) در مطالعه خود به بررسی عوامل مؤثر بر میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی به صورت مطالعه موردی در تعاونی‌های صنایع دستی استان کرمان پرداخته‌اند. بر اساس یافته‌های تحقیق، بین متغیرهای مستقل مورد بررسی شامل نگرش اعضا نسبت به رعایت اصول تعاونی، برگزاری دوره‌های کارآموزی و شرکت مداوم اعضا در این دوره‌ها، همکاری و حمایت نهادهای مختلف به ویژه بانک‌ها و موسسات مالی، تشکیل مجمع عمومی و رعایت تصمیمات گرفته شده در مجمع، ارایه پاداش مادی و غیرمادی به اعضا با متغیر وابسته تحقیق (میزان موفقیت تعاونی‌های صنایع دستی) رابطه مثبت و معنی داری وجود داشت. نتایج حاصل از مطالعه مرادی و علی بیگی (۱۳۸۸) با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های شیلات استان کرمانشاه حاکی از آن بود که بین متغیرهای مستقل تحقیق شامل جنبه‌های انسانی و اجتماعی، محیط قانونی، نهادی و سیاستگذاری، میزان شناخت اعضا از اصول تعاون و عوامل اقتصادی و متغیر وابسته میزان موفقیت تعاونی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد.

گریگ و رینولد (۲۰۰۴) در مطالعات میدانی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی را در قالب موارد زیر در نظر گرفته‌اند: ایجاد رویکرد خدمت‌گرایی در تعاونی‌ها، ایجاد مهارت‌های کسب و کار در اعضا، وجود مدیران با تجربه، ساختار سازمانی مناسب، فراهم بودن عوامل محیطی، سرمایه‌گذاری خلاق و آموزش اعضا. کالبرگ و همکاران (۲۰۰۶) در پژوهش خود علل موفقیت تعاونی‌های نسل جدید را مورد مطالعه قرار داده‌اند. با توجه نتایج کسب شده، عوامل مؤثر در موفقیت تعاونی‌ها شامل عوامل ساختاری، برنامه‌ریزی

و مدیریت مناسب، تامین منابع مالی و دسترسی به اعتبارات و وجود منابع انسانی توانمند می‌باشند.

روش‌شناسی

تحقیق حاضر از لحاظ میزان و درجه کنترل متغیرها، غیرآزمایشی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، از نوع تحقیقات میدانی محسوب می‌شود. جامعه آماری تحقیق را تمامی اعضای شرکت تعاونی تولید روستایی هفتاد قله شهرستان اراک تشکیل می‌دادند ($N=132$) که بر اساس جدول کرجسی- مورگان، تعداد ۹۵ نفر از آنان از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی ساده برای انجام تحقیق انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود که از دو بخش مشخصه‌های فردی و حرفه‌ای پاسخگویان (شامل ۷ متغیر) و دیدگاه پاسخگویان در خصوص میزان اهمیت هر یک از عوامل تاثیرگذار بر موفقیت تعاونی تولید روستایی هفتاد تپه (شامل ۳۲ متغیر) تشکیل شده بود که برای اندازه‌گیری بخش دوم، از طیف لیکرت ۵ سطحی (خیلی کم = ۱ تا خیلی زیاد = ۵) استفاده گردید. روایی پرسشنامه با نظر پانل متخصصان و صاحب‌نظران و پس از انجام اصلاحات لازم به دست آمد. برای تعیین اعتبار پرسشنامه، پیش‌آزمون انجام گرفت که مقدار آلفای کرونباخ محاسبه شده مقیاس میزان اهمیت عوامل تاثیرگذار بر موفقیت تعاونی تولید روستایی هفتاد قله ۰/۷۷ بود. داده‌های گردآوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS^{Win18} پردازش گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی (تحلیل عاملی اکتشافی) استفاده شد.

نتایج

الف- مشخصه‌های فردی- حرفه‌ای پاسخگویان

بر اساس اطلاعات کسب شده، اکثریت پاسخگویان مورد مطالعه را مردان (۸۸/۵ درصد) و بقیه (۱۲/۵ درصد) را زنان تشکیل می‌دادند. به لحاظ سن افراد، میانگین سنی

پاسخگویان در حدود ۴۳/۹ سال و انحراف معیار آن ۲/۳۳ بود. با توجه به یافته‌های تحقیق، میانگین سابقه کار کشاورزی و فعالیت اعضا در تعاونی به ترتیب ۱۶/۲ و ۷/۸ سال بود. همچنین از نظر شغل اصلی، ۶۸/۹ درصد از افراد مورد مطالعه در بخش کشاورزی، ۱۳/۵ درصد در بخش صنعت و ۱۷/۶ درصد در بخش خدمات مشغول به فعالیت بودند. یافته‌های تحقیق در خصوص سطح تحصیلات پاسخگویان حاکی از آن بود که بیشترین فراوانی (۳۸/۳ درصد) مربوط به پاسخگویانی بود که میزان تحصیلات آنها در سطح بالاتر از دیپلم بودند (جدول ۱).

جدول ۱- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سطح تحصیلات

شماره	سطح تحصیلات	فراوانی	درصد
۱	ابتدایی	۲۲	۲۳/۵
۲	راهنمایی	۱۷	۱۷/۹
۳	دیپلم	۱۹	۲۰/۳
۴	بالاتر از دیپلم	۳۷	۳۸/۳
۵	کل	۹۵	۱۰۰

بر اساس نتایج تحقیق، میانگین تعداد دوره‌های آموزشی که پاسخگویان در زمینه تعاونی شرکت داشته‌اند، در حدود ۰/۷۴ دوره بود.

ب- تحلیل عوامل تاثیرگذار بر موفقیت شرکت تعاونی تولید روستایی هفتاد قله

در این بخش، به منظور دسته‌بندی "عوامل تاثیرگذار بر موفقیت شرکت تعاونی تولید روستایی هفتاد قله" و تعیین مقدار واریانس تبیین شده توسط هر کدام از متغیرها در قالب عامل‌های دسته‌بندی شده، از تحلیل عاملی نوع اکتشافی استفاده شد. به منظور تشخیص مناسب بودن داده‌های مربوط به مجموعه متغیرهای مورد تحلیل در خصوص عوامل تاثیرگذار بر موفقیت شرکت تعاونی تولید روستایی، از آزمون بارتلت و شاخص KMO بهره گرفته شد. معنی‌داری آزمون بارتلت در سطح اطمینان ۹۹ درصد و مقدار مناسب KMO (جدول ۲)، حاکی از همبستگی و مناسبت متغیرهای مورد نظر برای انجام تحلیل عاملی بود.

جدول ۲- مقدار KMO و آزمون بارتلت و سطح معنی داری

مجموعه مورد تحلیل	مقدار KMO	مقدار بارتلت	سطح معنی داری
عوامل تاثیرگذار بر موفقیت شرکت تعاونی تولید روستایی هفتاد قله	۰/۸۲۱	۱۱۲۶/۰۱۴	۰/۰۰۰

عامل‌های استخراج شده مجموعه مورد تحلیل یعنی عوامل تاثیرگذار بر موفقیت شرکت تعاونی تولید روستایی هفتاد قله، همراه با مقدار ویژه، درصد واریانس و درصد واریانس جمعی در جدول (۳) ارائه شده است. لازم به ذکر است که به منظور استخراج و دسته‌بندی عامل‌ها، از معیار مقدار پیشین استفاده گردید و عامل‌هایی مد نظر قرار گرفت که مقدار ویژه آنها از یک بزرگتر بوده است. با توجه به نتایج کسب شده در جدول (۳)، عامل نخست از بین شش عامل استخراجی تحت عنوان عامل "محیطی" با مقدار ویژه ۵/۰۵۵ به تنهایی تبیین کننده ۱۸/۰۳ درصد واریانس کل مجموعه مورد تحلیل بود. پس از آن، عامل دوم با نام عامل "ساختاری" با مقدار ویژه ۳/۷۳۵ توانسته است ۱۳/۳۲ درصد واریانس کل را تبیین نماید. به همین ترتیب، عامل‌های سوم (فردی- حرفه‌ای)، چهارم (روانشناختی) و پنجم (مدیریتی) با مقدار ویژه‌های ۳/۲۸۹، ۲/۶۱۹ و ۲/۴۵۳ به ترتیب در حدود ۱۱/۷۲، ۹/۵۲ و ۸/۸۵ درصد واریانس کل را تبیین نموده‌اند. در نهایت، عامل ششم (فیزیکی- جغرافیایی) نیز با مقدار ویژه ۱/۶۵ توانسته است در حدود ۵/۹۶ درصد واریانس کل را به خود اختصاص دهد. بطور کلی، این شش عامل در مجموع ۶۷/۴ درصد واریانس کل را تبیین کرده‌اند که حاکی از میزان واریانس بالای تبیین شده توسط عامل‌های استخراج شده دارد.

جدول ۳- عامل‌های استخراج شده همراه با مقدار ویژه، درصد واریانس و درصد واریانس تجمعی آنها

شماره	عامل‌ها	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	درصد واریانس تجمعی
۱	محیطی	۵/۰۵۵	۱۸/۰۳	۱۸/۰۳
۲	ساختاری	۳/۷۳۵	۱۳/۳۲	۳۱/۳۵
۳	فردی - حرفه‌ای	۳/۲۸۹	۱۱/۷۲	۴۳/۰۷
۴	روانشناختی	۲/۶۱۹	۹/۵۲	۵۲/۵۹
۵	مدیریتی	۲/۴۵۳	۸/۸۵	۶۱/۴۴
۶	فیزیکی - جغرافیایی	۱/۶۵	۵/۹۶	۶۷/۴

وضعیت قرارگیری مجموعه متغیرهای مرتبط با عوامل تاثیرگذار بر موفقیت شرکت تعاونی تولید روستایی هفتاد قله، با توجه به عوامل استخراج شده با فرض واقع شدن متغیرهای دارای بار عاملی بزرگتر از ۰/۵ پس از چرخش عامل‌ها به روش وریماکس و نامگذاری عامل‌ها، در جدول (۴) ارایه شده است. البته بایستی به این نکته اشاره نمود که پس از چرخش (وریماکس)، چهار متغیر به دلیل پایین بودن بار عاملی (کمتر از ۰/۵) و در نتیجه معنی دار نبودن همبستگی آنها با دیگر متغیرها، از تحلیل حذف شدند.

جدول ۴- متغیرهای مربوط به هر یک از عوامل و میزان بارهای عاملی بدست آمده از ماتریس

چرخش یافته

عامل‌ها	متغیرها	بار عاملی
محیطی	دسترسی تعاونی‌ها به تسهیلات، وام و اعتبارات کافی دولتی	۰/۸۱۱
	برخورداری از منابع مالی و سرمایه کافی در تعاونی	۰/۷۸۹
	وجود سیاست‌های دولتی مناسب برای حمایت از تعاونی‌ها	۰/۷۴۵
	ارتباط و تعامل موثر تعاونی‌ها با سازمان‌های دولتی و غیردولتی	۰/۷۲۱
	حمایت بانک‌ها و دیگر موسسات مالی از تعاونی‌ها	۰/۶۹۷
	وجود تقاضا و بازار مناسب برای محصولات تولیدی و خدمات تعاونی	۰/۶۶۶
	حمایت سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی مختلف بویژه ادارات تعاونی از تعاونی‌ها	۰/۶۳۱

ادامه جدول ۴- متغیرهای مربوط به هر یک از عوامل و میزان بارهای عاملی بدست آمده از ماتریس چرخش یافته

بار عاملی	متغیرها	عاملها
۰/۸۰۸	ساختار پایین به بالا و وجود اختیارات کافی نزد اعضا در انجام وظایف	ساختاری
۰/۷۹۲	وضوح رویه‌های کاری، اصول و اهداف سازمانی در تعاونی‌ها	
۰/۷۵۸	وجود یک سیستم مدیریت اطلاعات مناسب در تعاونی‌ها	
۰/۷۰۱	وجود یک سیستم ارزیابی عملکرد مناسب در تعاونی‌ها	
۰/۶۷۸	برقراری ارتباطات سازمانی اثربخش بین اعضا و مدیران تعاونی‌ها	
۰/۷۴۱	میزان آگاهی اعضای تعاونی از قوانین، آئین نامه‌ها و اصول تعاونی	فردی - حرفه‌ای
۰/۶۹۳	بالا بودن سطح تحصیلات اعضا و مدیران تعاونی‌ها	
۰/۶۵۲	برخورداری اعضای تعاونی از مهارت‌های ارتباطی کافی	
۰/۶۱۱	بالا بودن سطح تجارب و تخصص و مهارت حرفه‌ای مدیران و اعضای تعاونی‌ها	
۰/۵۹۴	تجربه قبلی اعضا برای عضویت در تشکل‌ها	
۰/۷۳۱	وجود روحیه مسئولیت پذیری بالا در هیات مدیره و اعضای تعاونی‌ها	روانشناختی
۰/۶۸۱	وجود انگیزه موفقیت و میل به پیشرفت در اعضا و مدیران تعاونی‌ها برای رشد و توسعه بیشتر	
۰/۶۲۲	برخورداری اعضای تعاونی از ویژگی‌های کارآفرینانه (روحیه ریسک-پذیری، قدرت خلاقیت و نوآوری)	
۰/۵۸۵	وجود روحیه همکاری و کارگروهی در بین اعضای تعاونی	
۰/۶۵۹	ترغیب و تشویق اعضا تعاونی به شرکت در دوره‌های آموزشی	
۰/۶۴۱	مشارکت اعضا در فرایند برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و مدیریت تعاونی‌ها	مدیریتی
۰/۶۱۶	انتخاب اعضای تعاونی بر اساس شاخص‌ها و ملاک‌های مناسب	
۰/۵۳۸	ارایه برنامه‌های آموزشی لازم به اعضای تعاونی‌ها و توانمندسازی آنان	

ادامه جدول ۴- متغیرهای مربوط به هر یک از عوامل و میزان بارهای عاملی بدست آمده از ماتریس چرخش یافته

عاملها	متغیرها	بار عاملی
فیزیکی- جغرافیایی	وجود منابع فیزیکی (آب، زمین و ...) مناسب برای تشکیل و توسعه تعاونیها	۰/۶۱۱
	وجود وسایل و تجهیزات کافی برای تعاونیها	۰/۵۳۴
	موقعیت جغرافیایی و محل استقرار شرکت تعاونی (نزدیکی به شهر یا جاده اصلی)	۰/۵۰۵

بحث و نتیجه گیری

به طور کلی یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که عوامل متعددی در موفقیت تعاونی تولید روستایی هفتاد قله تاثیرگذار می‌باشند که بر اساس نتایج تحلیل عاملی این عوامل در شش دسته عوامل محیطی، ساختاری، فردی- حرفه‌ای، روانشناختی، مدیریتی و فیزیکی- جغرافیایی قرار گرفتند و ۶۷/۴ درصد از کل واریانس عوامل تاثیرگذار بر موفقیت تعاونی تولید هفتاد قله را تبیین نمودند. با توجه به نتایج کسب شده، عامل نخست که وارد تحلیل عاملی شده و مقدار قابل توجهی از واریانس کل را به خود اختصاص داده است، عامل محیطی می‌باشد. در این زمینه بر اساس یافته‌های پژوهش، دسترسی تعاونی به تسهیلات، وام و اعتبارات کافی که می‌بایست از طریق دولت و یا بواسطه حمایت بانک‌ها و دیگر موسسات مالی صورت پذیرد، نقش بسیار مهمی در نیل به اهداف تعاونی و میزان موفقیت آن دارد. اهمیت این موضوع در نظر گرفتن منابع مالی محدود تعاونی هفتاد قله و نیز توانایی مالی اندک اعضای آن دو چندان است. افزون بر حمایت‌های مالی، ارتباط و تعامل هدفمند و موثر تعاونی با سازمان‌های دولتی و غیردولتی مرتبط و حمایت آنها از تعاونی تولید هفتاد قله از دیگر مواردی است که می‌تواند میزان موفقیت این تعاونی را تحت تاثیر قرار دهد. بدون تردید، تحقق تمامی موارد مطرح شده در سایه اعمال سیاست‌های دولتی

مناسب امکان پذیر خواهد بود، هر چند در این زمینه بنا به دلایل مختلف در عمل سیاست‌های دولتی منسجمی برای حمایت از تعاونی‌های فعال در سطح استان اراک از جمله تعاونی هفتاد قله تدوین و اجرا نشده است. نتایج این بخش از تحقیق با نتایج مطالعات رسولی و همکاران (۱۳۸۵)، یزدان پناه و صمدیان (۱۳۸۶)، مرادی و علی بیگی (۱۳۸۸)، گریگ و رینولد (۲۰۰۴) و کالبرگ و همکاران (۲۰۰۶) مطابقت دارد.

آنچه مسلم است وجود یک ساختار سازمانی منعطف با ارتباطات سازمانی پویا می‌تواند تا حدود زیادی میزان موفقیت سازمان‌های مختلف به طور عام و تعاونی‌های تولید روستایی را به طور خاص تحت الشعاع خود قرار دهد. این موضوع بر اساس نتایج تحقیق حاضر نیز مورد تاکید قرار گرفته است، به نحوی که عامل ساختاری به عنوان عامل دوم وارد تحلیل شده است. در این خصوص برخورداری تعاونی‌ها از مشخصه‌هایی همچون ساختار پایین به بالا و وجود اختیارات کافی نزد اعضا در انجام وظایف، وضوح رویه‌های کاری، اصول و اهداف سازمانی و وجود یک سیستم ارزیابی عملکرد مناسب در تعاونی می‌تواند تا حدود زیادی سبب بهبود میزان موفقیت تعاونی مورد مطالعه گردد. افزون بر موارد اشاره شده، وجود یک سیستم مدیریت اطلاعات مناسب در تعاونی در تسهیل و تسریع ارتباطات درون سازمانی میان اعضا و مدیران و نیز بهبود ارتباطات برون سازمانی برای تعامل موثر تعاونی با دیگر نهادهای ذیربط بسیار اثربخش خواهد بود. نتایج این بخش از تحقیق و اهمیت عامل ساختاری در پژوهش‌های گریگ و رینولد (۲۰۰۴) و کالبرگ و همکاران (۲۰۰۶) نیز مورد تاکید قرار گرفته است. وجود منابع انسانی توانمند و ماهر به عنوان مهمترین منابع یک سازمان و برخورداری آنان از یک سری صلاحیت‌ها و مشخصه‌های فردی- حرفه‌ای خاص می‌تواند تا حدود زیادی میزان موفقیت یا ناکامی سازمان را در دستیابی به اهداف خود تعیین نماید. اهمیت این موضوع از طریق نتایج این تحقیق نیز مورد تایید قرار گرفته است و عامل فردی- حرفه‌ای پس از عامل‌های محیطی و ساختاری، به عنوان عامل سوم وارد تحلیل شده است. میزان آگاهی اعضا از قوانین، آئین نامه‌ها و اصول تعاونی به منظور شناخت بهتر محیط کاری و در نتیجه انجام موثرتر وظایف شغلی، برخورداری از مهارت‌های ارتباطی کافی برای

برقراری ارتباطات موثر با سایر اعضا و انجام کارهای گروهی و تیمی، بالا بودن سطح تجارب و تخصص و مهارت حرفه‌ای مدیران و اعضا و نیز برخورداری از سطح تحصیلات مناسب برای مدیریت بهتر امور جاری تعاونی و ترسیم چشم‌انداز آتی مشخص، از جمله ویژگی‌هایی هستند که از دیدگاه پاسخگویان مورد مطالعه می‌توانند در میزان موفقیت تعاونی نقش بسزایی داشته باشند. نتایج این بخش از تحقیق نیز با نتایج مطالعات امینی و رضایی (۱۳۸۳)، مرادی و علی بیگی (۱۳۸۸)، گریگ و رینولد (۲۰۰۴) و کالبرگ و همکاران (۲۰۰۶) مطابقت دارد.

پس از سه عامل اشاره شده، بخش دیگری از عوامل تاثیرگذار بر موفقیت تعاونی تولید هفتاد قله که از طریق نتایج تحلیل عاملی به عنوان اولویت چهارم بر روی آن تاکید شده است، شامل عوامل روانشناختی می‌باشد. از مهمترین مشخصه‌های مورد تاکید در این بخش وجود روحیه ریسک‌پذیری، قدرت خلاقیت و نوآوری و برخورداری از روحیه همکاری و کارگروهي در بين اعضاي تعاونی می‌باشند که می‌توانند به طور قابل ملاحظه‌ای در بهبود انگیزه و روحیه کارآفرینی اعضا و مدیران و در نتیجه ارتقای کارآفرینی سازمانی در تعاونی موثر واقع شوند. همچنین بر اساس یافته‌های پژوهش، وجود انگیزه موفقیت و میل به پیشرفت در اعضا و مدیران تعاونی برای رشد و توسعه بیشتر و نیز برخورداری آنان از روحیه مسئولیت‌پذیری بالا نیز از دیگر عوامل تاثیرگذار بر موفقیت تعاونی هفتاد قله به شمار می‌روند. علاوه بر عوامل محیطی، ساختاری، فردی- حرفه‌ای و روانشناختی، متغیرهایی دیگری نیز وجود دارند که از دیدگاه پاسخگویان مورد مطالعه می‌توانند در موفقیت تعاونی تولید هفتاد قله تاثیرگذار باشند که به طور خلاصه شامل ترغیب و تشویق اعضا تعاونی به شرکت در دوره‌های آموزشی، مشارکت اعضا در فرایند برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و مدیریت تعاونی‌ها، انتخاب اعضای تعاونی بر اساس شاخص‌ها و ملاک‌های مناسب و ارایه برنامه‌های آموزشی لازم به اعضای تعاونی‌ها و توانمندسازی آنان (عامل مدیریتی) و وجود منابع فیزیکی (آب، زمین و ...) مناسب برای تشکیل و توسعه تعاونی‌ها، وجود وسایل و

تجهیزات کافی برای تعاونی‌ها و موقعیت جغرافیایی و محل استقرار شرکت تعاونی (عامل فیزیکی - جغرافیایی) می‌باشند.

پیشنهادها

با در نظر گرفتن یافته‌های اصلی کسب شده از پژوهش و مباحث صورت گرفته، پیشنهادهای زیر ارایه می‌گردد:

۱- با توجه به نتایج تحلیل عاملی و قرار گرفتن عامل محیطی در اولویت نخست پیشنهاد می‌شود در راستای بهبود میزان موفقیت تعاونی تولید هفتاد قله حمایت‌ها و پشتیبانی‌های لازم به ویژه به لحاظ مالی و اعتباری از سوی دولت و بانک‌ها از این تعاونی صورت پذیرد تا آنها بتوانند با توان بیشتری فعالیت‌های خود را در زمینه‌های مختلف گسترش دهند.

۲- با در نظر گرفتن نتایج تحقیق مبنی بر اهمیت عامل ساختاری و نبود یک سیستم مدیریت اطلاعات مناسب در تعاونی تولید هفتاد قله پیشنهاد می‌شود در این زمینه با فراهم‌سازی زیرساخت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری لازم نسبت به ایجاد یک سیستم مدیریت اطلاعات مناسب از طریق راه‌اندازی اتوماسیون اداری و یا سایر شیوه‌ها اقدام نمایند تا ارتباطات درون-سازمانی میان اعضا و مدیران تسهیل و تسریع گردد.

۳- با توجه به نتایج تحلیل عاملی و تاکید بر اهمیت مواردی همچون میزان آگاهی اعضای تعاونی از قوانین، آئین‌نامه‌ها و اصول تعاونی، بالا بودن سطح تحصیلات، تجارب و تخصص و مهارت حرفه‌ای مدیران و اعضای تعاونی از یک سو و در نظر گرفتن نتایج آمار توصیفی در خصوص پایین بودن میانگین تعداد شرکت اعضای تعاونی در دوره‌های آموزشی مرتبط از سوی دیگر پیشنهاد می‌شود با بررسی شرایط موجود در تعاونی و انجام نیازسنجی آموزشی از طریق اعضای تعاونی نسبت به برگزاری دوره‌های آموزشی مورد نیاز و تشویق اعضا برای حضور در این دوره‌ها اقدام گردد.

منابع مورد استفاده

۱. امینی، س. و رمضانی، م. (۱۳۸۳)، بررسی علل و میزان موفقیت شرکت های تعاونی مرغداران در استان های مازندران و گلستان. فصلنامه علوم کشاورزی و منابع طبیعی، ۱۳(۲): ۱-۱۰.
۲. انصاری، ح. (۱۳۸۰)، نقش تعاونی ها در گذر از تولید معیشتی به تولید تجارتي در بخش کشاورزی. مجموعه مقالات سمینار کشاورزی ایران و بازارهای جهانی، تهران، ۱۰ الی ۱۲ آبان ماه ۱۳۸۰، صص ۱۵۳-۱۶۵.
۳. رسولی، ف.، چوپچیان، ش. و شعبانعلی فمی، ح. (۱۳۸۴). شناخت و تحلیل سازه های موفقیت شرکت های تعاونی زنان در ایران، فصلنامه مطالعات زنان، ۴(۲): ۸۹-۱۰۹.
۴. رضائی، ر.، صفا، ل. و ربیعی، م. (۱۳۹۰)، تحلیل مشکلات شرکت های تعاونی تولید روستایی در شهرستان اراک. مجموعه مقالات اولین کنگره ملی علوم و فناوری های نوین کشاورزی، دانشگاه زنجان، ۱۹ الی ۲۱ شهریور ۱۳۹۰، صص ۴-۱.
۵. صدیقی، ح. و درویشی نیا، ع. (۱۳۸۰)، بررسی میزان موفقیت شرکت های تعاونی تولید روستایی استان مازندران. فصلنامه علوم کشاورزی ایران، ۳۳(۲): ۳۱۳-۳۲۳.
۶. مرادی، ح. و علی بیگی، ا. (۱۳۸۸)، بررسی عوامل موثر بر موفقیت تعاونی های شیلات استان کرمانشاه. مجله تعاون، ۲۱(۳): ۱-۲۶.
۷. وزارت تعاون (۱۳۸۷)، تفاهم نامه همکاری مشترک وزارت تعاون و وزارت کشور در خصوص توسعه تعاونی ها در مناطق روستایی کشور. وزارت تعاون، ۱۳۸۷.
۸. یزدان پناه، ل. و صمدیان، ف. (۱۳۸۶). عوامل موثر بر میزان موفقیت شرکت های تعاونی (مطالعه موردی: صنایع دستی استان کرمان). مجله تعاون، ۲۰(۲۰۲): ۱۹-۳۴.
9. Abdulrahman, A. and Smith, C. 2005. Cooperative and agricultural development. *Journal of Community Development*, 31 (3): 13- 19.
10. Carlberg, J., Clement, G., Edward, A. and Holcomb, R. 2006. Success factors for new generation cooperatives. *Journal of Agribusiness management Review*, 6 (3): 145-159.
11. Greek, A. and Rinold, C. 2006. Effective factors on success on productive cooperatives. *Proceedings of the Annual Meetings of Sothern Agricultural Economics Association*, Orlando, Florida, pp. 4- 17.